

פרק 18 ❓ איראן לאן?

<https://greatgame.blog/wp-content/uploads/2017/12/d790d799d7a8d790d79f-d79cd790d79f.mp3>

להורדת הפרק ❓ [קישור](#).

להאזנה ב-itunes - [קישור](#).

בפרק היום אנו שבים אל איראן ומשמרות המהפכה, היריב הכי גדול שלנו כיום. עם הרקע הנחוץ על מבנה הכוח באיראן ועל החלום הסיני, נוכל סוף-סוף לשרטט את עתידה של המדינה: אם להיות מעצמה מרכז אסיאתית החיה בשלום עם העולם, או אם להיכנס למלחמה לא רק איתנו, אלא גם עם ארה"ב ומוסקבה. בואו נתחיל.

[בפרק הקודם](#) דיברנו על "החלום הסיני" וכיצד סין עוזרת לאפריקה להפוך למרכז כלכלי חדש בעולם. מה שלא הדגשתי אז ומה שאני רוצה להדגיש עכשיו היא העובדה שהחלום הסיני וכל תוכנית וחזון שנגזרים ממנו, הם כלכליים במהותם. זו אולי הנקודה הכי חשובה שהכי הרבה מתעלמים ממנה בעיסוק בסיין. סין היא המעצמה הראשונה עם חזון עולמי שהוא לא אידיאולוגי או דתי, אלא כלכלי. היא לא מחפשת "להשתלט על העולם", או להביא צדק וחירות לכול. היא מחפשת להבטיח לעצמה צמיחה כלכלית ולאפשר ל-550 מיליון סינים [להפוך למעמד הביניים הגדול בעולם](#).

זה שינוי מהותי בזירה הבינלאומית. עד סין, כל מעצמה טענה שהיא משרתת אידיאל נשגב יותר. נכון, אפשר להיות ציניים ולטעון שגם אז הן פעלו רק בשביל עצמן, אבל העובדה נשאר שגם אם כן, הרי הן הרגישו את הצורך להסתיר את האינטרסנטיות שלהן מאחורי מעטה של אידיאלים נעלים. [מלחים פורטוגלים כבשו את האוקיינוס ההודי במאה ה-16](#) לא בשביל עושר ❓ הם חיסלו את המסחר באוקיינוס ❓ אלא בשם ישו והנצרות. ארה"ב התפשטה בצפון אמריקה ובעולם במאה ה-19 וה-20 לא בשם הרצון לעוצמה, אלא בשם הרצון להביא חירות וצדק לעולם. כמעט כל כוח עולמי מאז המאה ה-15 טען שהוא משרת איזה אידיאל עליון, אם הוא הגשמת הרצון האלוקי, הפצת הנאורות או שמירת הגזע הארי.

והנה באה סין ואומרת "חברים, אני רוצה אצלי כלכלה צומחת. בואו נעשה עסקים". לא צדק. לא חירות. לא "תירבות הברברים". סין מחפשת לעשות עסקים, להרוויח כסף ולהבטיח את עתידה החומרי.

מעבר לטוב ולרוע

אחד המאפיינים של גישה כזו היא הא-מוסריות שלה. אנחנו רואים את זה באפריקה. סין לא מהססת לעשות עסקים עם דיקטטורות, גם כאלו המואשמות ברצח עם. כשב-2008 בית הדין הבין-לאומי בהאג קבע שמנהיג סודן עומר חסן אשם ברצח עם בדברפור, סין הביעה דאגה עמוקה [על ההחלטה!](#) גם עם הדיקטטור לשעבר של זימבבואה לסין היו [יחסים טובים](#), תוך התעלמות ברורה מהפשעים שהוא ביצע. כמובן, סין לא נמנעת מקשרים גם עם דמוקרטיות כמו נמיביה או דרום אפריקה. אבל אל תצפו שסין [תצא למתקפה צבאית](#) בתגובה לפשעי מלחמה, כמו ארה"ב. סין רוצה לעשות עסקים, לשמור על יציבות וזרימה של ערך. מלחמות מוסריות ממש לא עולות בקנה אחד עם הרצון הזה.

איך אבל כל זה קשור אלינו? טוב, הגישה הא-מוסרית של סין היא צרה אסטרטגית בשבילנו. זאת משום שהיריבה הגדולה שלנו [איראן](#) [מתוכננת להיות חולית מפתח בדרך המשי החדשה](#). ומפני שלסין לא ממש אכפת מזכויות אדם או תמיכה בטרור, היא לא הולכת להתנות את ההשקעות שלה באיראן בהתנהגות של האחרונה במזרח התיכון. משמרות המהפכה יוכלו להמשיך בהרפתקה בסוריה בעוד סין מזרימה עוד כסף לטהרן ומשדרגת את היחסים אתה. אם חשבתם שברית איראנית-רוסית היא גרועה, נסו לדמיין איך תראה אחת בין סין לאיראן. או גרוע עוד יותר [בין איראן, סין ורוסיה](#).

הגיאו-פוליטיקה של דרך המשי

הצרה האסטרטגית הזו נובעת מהמיקום הגיאוגרפי המצוין של איראן. גיאוגרפית איראן מהווה גשר יבשתי בין מרכז ודרום אסיה לקווקז, אנטוליה והאוקיינוס ההודי. [כבר היום](#) סחורות מהודו עוברות דרך איראן למרכז אסיה ורוסיה ומשם לאירופה. במסגרת דרך המשי החדשה, איראן תקשר בין מערב סין ומרכז אסיה לרוסיה ואירופה ותאפשר תנועה של סחורות במהירות בין מערב ומזרח אירו-אסיה.

בשביל לממש זאת, סין [משקיעה מיליארדים](#) באיראן. היא מקימה פסי רכבת וכבישים ומשדרגת נמלים. היא סיפקה [הלוואה של 1.5 מיליארד דולר](#) לאיראן לטובת שדרוג קו רכבת מטהרן למשהד, עיר בגבול איראן-טורקמניסטן. [בספטמבר 2017](#) היא חתמה על הסכם להלוואות בסך 10 מיליארד דולר לבנקים איראנים לטובת פרויקטים בתחום התחבורה, המים והאנרגיה.

עכשיו, אתם יכולים לבוא ולהגיד ["ניצן"](#), כל ההשקעות האלו באמת נחמדות, אפילו מרשימות. אבל סין לא תפקיר אותנו [כי גם אנחנו חשובים לדרך המשי החדשה](#). טוב חברים, יש לי

חדשות רעות בשבילכם? אנחנו לא עד כדי כך חשובים. [הפרויקט הקטן של קו רכבת אשדוד-אילת](#) הוא נחמד, אבל הוא מתגמד מול קווי הרכבת שיחצו את איראן. ואגב, הסינים כבר היום מעלימים עין מהאיום האיראני כלפי מדינה הרבה יותר חשובה להם מאתנו? ערב הסעודית.

ערב הסעודית היא [הספקית השנייה בגודלה של נפט](#) לסין אחרי רוסיה. איראן נמצאת איפשהו במקום החמישי. ולמרות זאת ועל-אף זאת, סין לא לוחצת את איראן לחדול מהחתרנות שלה במזרח התיכון. היא הייתה יכולה לעשות זאת, בתור שותפת המסחר הכי חשובה של איראן. במקום היא מעדיפה [לתמוך בריאד](#) ובתקווה ליצור מאזן אסטרטגי בינה ובין טהרן. ואם זה היחס שמקבלת מדינה חשובה אסטרטגית לסין, דמיינו למה אנחנו נזכה אם יבוא היום ונבקש עזרה.

אבל. לא הכול שחור. אני לא מציג את היחסים של סין עם איראן במטרה להעביר ביקורת מרומזת. אני לא מצפה מאף אחד? לא מוושנינגטון, לא מניו-דלהי או מבייג'ינג? לדאוג לאינטרסים שלנו. אנחנו צריכים להבין את המציאות כפי שהיא, לא כפי שנרצה שתהיה ולתכנן בהתאם. ויש צד חיובי לחשיבות של איראן לסין.

כוח מרכז אסיאתי

סין מעוניינת באיראן כגשר של **מרכז אסיה** לאירופה. זו התוכנית הסינית? סחורות ממערב המדינה יעברו דרך שדות הגז והנפט של מרכז אסיה אל איראן ומשם לאירופה. סין-מרכז אסיה-איראן-אירופה. באף מקום בתוכנית הזו אין "שליטה בסוריה", או "כיבוש של תימן". לבייג'ינג לא אכפת אם משמרות המהפכה מצליחים להקים עוד מליציות או לא, או אם ספינות איראניות יעגנו בנמלי סוריה. למען האמת מבחינת בייג'ינג זו הסחת דעת מהפונקציה המרכזית של טהרן כגשר. היא רוצה אותה כמדינה שמחוברת למרכז אסיה, לא כהגמון מזרח תיכוני.

עבור טהרן המשמעות היא שכל ההרפתקה האימפריאלית לא נחוצה. איראן יכולה לרכב על פרויקט "דרך המשי החדשה" לעתיד של שפע. כסף סיני יפתח את הדרכים, תשתית המים והחשמל. התנועה של כסף ומסחר תעודד הקמה של חברות לוגיסטיקה, מסחר ובנקאות. כך איראן תוכל לגוון את הכלכלה שלה, למנוע את משבר המים המתקרב ולתת ל-70 מיליון איראנים עתיד טוב יותר.

וכמובן הרווח לא יהיה רק של האיראנים. אם האיראנים יקפלו את הזרועות שלהם מהמזרח התיכון האיום הכי גדול על מדינת ישראל יחזור להיות מהפכה איסלאמיסטית בירדן ומצרים. לבנון תוכל לנסות ולנהל דמוקרטיה פרלמנטרית תקינה. אסד יאלץ, אחרי רבע מיליון הרוגים, להשלים עם העובדה שהוא לא יוכל להיות הנשיא של סוריה החדשה. המתחים העדתיים

בעיראק יתמתנו עם יציאת המליציות השיעיות מהמדינה. כל האזור יוכל להרוויח.

רק מה? את איראן [מנהל](#) צמד רעיל: המנהיג העליון ומשמרות המהפכה. רווחת העם מעניינת אותם פחות מהעשרת עצמם או הפצת המהפכה האיסלאמית. במציאות בה איראן מתמקדת בעיקר ברפורמות כלכליות ומסחר, למשמרות ולמנהיג העליון יש מעט מאוד הצדקה. הם מוסדות מהפכניים, שקיומם מיועד להפצת המהפכה. אם המהפכה אינה מופצת, אם היא יורדת מסדר היום הציבורי, אזי עולה השאלה: למה הם עדיין קיימים? חברת שפע איראנית אינה חברה מהפכנית. היא לא תצטרך עוד את המנהיג העליון או משמרות המהפכה. ואין סיכוי שהם יוותרו על הקיום שלהם.

מה שנדרש בשביל להזיז את איראן למסלול של שפע ושגשוג ככוח מרכזי אסיאתי הוא לנטרל את הצמד המנהיג העליון ומשמרות המהפכה. השאלה היא רק [?](#) איך?

מצודת איראן

האפשרות הראשונה שקופצת לראש היא החלפת השלטון באיראן. אבל החלפת שלטון היא לא עסק כל-כך פשוט, לא בכללי ובפרט לא באיראן. איראן היא מדינה המורכבת [ממספר קבוצות אתניות](#), עם שטח הררי וצחיח. [באפגניסטן](#) השכנה השילוב הזה הוא הבסיס לאנרכיה במדינה. איראן לעומתה מצליחה לשמור על יציבות הודות למערכת ביטחון פנימי יעילה. המערכת הזו כוללת מספר גופים, ביניהם [משמרות המהפכה](#), הצבא (שפועל גם בתוך המדינה) והמשרד למודיעין וביטחון. זו מערכת שאינה מפחדת לכלוך את הידיים ומשתמשת [בבתי כלא סודיים](#), מרגלת [אחרי אזרחים](#) ו**סותמת פיות לעיתונאים ואינטלקטואלים**. ו [?](#) וזה מה שהופך אותה לכל-כך אפקטיבית במניעת חילופי שלטון [?](#) היא מכירה ממקור ראשון כיצד כוחות זרים מבצעים הפיכות. איך?

טוב, איראן המודרנית חוותה שלושה חילופי שלטון שמקורם בכוחות מחוץ למדינה. הראשון קרה ב-[1921](#) כשהפיכה בתמיכה בריטית העלתה לשלטון את רזא ח'אן בשביל להבטיח את שליטתה של בריטניה באיראן. כשח'אן ניסה לשחק בניטרליות במלחמת העולם השנייה, [הבריטים והסובייטים פלשו לאיראן](#) והדיחו אותו. הם העלו לכס השלטון במקומו את מוחמד רזא שאה פהלווי, בנו. ב-1953, כשהממשלה הדמוקרטית של מוחמד מוסאדק איימה להלאים את תעשיות הנפט באיראן, בריטניה וארה"ב [חוללו הפיכה צבאית](#) שחיסלה את המשטר הדמוקרטי והפכה את רזא שאה לשליט יחיד.

רזא שאה, דיקטטור יחיד אחרי ההפיכה של 1953, התחיל בסדרה של רפורמות שהביאו עוני ואי-סדר למדינה. העם באיראן פנה לדת, לאיסלאם השיעי, כתגובת נגד ללאומיות החילונית של

השאה. אייתוללה חומייני, אז גולה בצרפת, הפך לדמות נערצת בעיני ההמונים.

המפתיע [?](#) ואולי לא [?](#) שלאמריקאים הייתה יד גם בעלייתו של החומייני. על אף שהשאה היה פרו-מערבי, וושינגטון [עזרה](#) ב-1979 לחומייני לחזור לאיראן ולתפוס את מושכות השלטון. כמובן שבאותו זמן ממשל קרטור לא חשב שבכך הוא עוזר לאויב של העם האמריקאי וגם מביא להפסד שלו בבחירות מול רייגן.

שלוש ההפיכות הללו לימדו את השליטים הנוכחיים של איראן את החשיבות של מנגנוני ביטחון יעילים, את הדרכים בהן ממשלות זרות יכולות לחדור לאיראן וכיצד ניתן לנטרל אותן. לכן גם אם נרצה להחליף את השלטון באיראן, נצטרך למצוא דרך בה עיקר המאמץ הוא דווקא לא בתוך גבולות המדינה, אלא מחוץ לה [?](#) שם למערכת הביטחון האיראנית אין את היתרון הביתי. זה משאיר רק אחד מהצמד הרעיל כמטרה [?](#) משמרות המהפכה.

המערכה ההיברידית

משמרות המהפכה נהנים היום מכוח פוליטי וכלכלי הודות לקרבה והתלות של המנהיג העליון בהם. הם הצליחו, ע"י ניצול של האנרכיה במזרח התיכון, להקים מליציות שיעיות ורשתות טרור המתפרשות מהמפרץ הפרסי עד הים התיכון. החוזק שלהם [?](#) והחולשה שלהם [?](#) היא היכולת לארגן ולחמש אוכלוסיות שיעיות מקומיות. חוזק [?](#) מפני שכך האינטרסים של המשמרות מקודמים עם השקעה של מעט כוח אדם. חולשה [?](#) מפני שהמליציות הללו מעוררות עוינות מצד אוכלוסיות אחרות במדינה, בעיקר סונים.

הדרך לפגוע בהם היא לעורר אוכלוסיות לא-שיעיות לצאת נגדם. זה אפשרי בשתי מדינות מפתח: עיראק וסוריה. בעיראק [האיראנים מפעילים מליציות](#) שהפכו במהלך הלחימה בדאע"ש לחלק מהצבא העיראקי הסדיר. הבעיה שהן לא רק נלחמו בדאע"ש, אלא [גם ביצעו פשעי מלחמה נגד האוכלוסיה הסוניית האזרחית](#). הפשעים הללו כוללים מעצרים לתקופות ממושכות, עינוי והוצאות להורג. עם הניצחון על דאע"ש, המליציות הללו לא עתידות להיעלם. הן רק יעמיקו את שילובן בצבא העיראקי, בעוד הפוליטיקאים בבגדאד ינקטו בקו יותר ויותר פרו-איראני.

הסונים של עיראק [כמובן שאינם מרוצים מכך](#). [כבר לפני שנה](#) הזהרתי שדאע"ש הוא לא בעיה כי אם סימפטום, תגובה לשינוי במאזן הכוח בין השיעים והסונים. עתה כשהארגון הובס והסונים מוצאים עצמם תחת שלטון שיעי פרו-איראני, הם יחפשו דרך חדשה להגן על עצמם. ישראל יכולה לעזור. אנו יכולים לתרום לשבטים הסונים ביכולות מודיעין ונשק, כולל אסטרטגיות וטקטיות להגנה מפני מליציות שיעיות. המטרה תהיה לאפשר לסונים להקים מליציות נגד למליציות השיעיות, שיוכלו לדחוק אותן מאזורים סונים ולאפשר לאוכלוסייה האזרחית שם

לחיות בביטחון יחסי. תוכנית כזו תוכל למצוא אוזן קשבת גם בווינגטון, המעוניינת לצמצם את הנוכחות שלה בעיראק מבלי שהשפעתה של איראן תתחזק.

אם הרעיון שאנחנו נתמוך ישירות בסונים של עיראק נשמע לכם מוזר, אין סיבה. השבטים הסונים, בעיקר אלו של אזור אנבר, הוכיחו את היכולת הצבאית שלהם וההתנגדות שלהם לארגוני טרור רצחניים כמו אל-קאעידה או דאע"ש. [הם היו שתקן מפתח](#) בהבסת הסניף העיראקי של אל-קאעידה ב-2005. אינני מצפה שהם יהפכו לאוהבי ישראל, או פרו-ציונים. אני כן חושב שהם יכולים להצר את צעדיה של איראן בעיראק.

המדינה השנייה היא סוריה. על-אף מה שנדמה, בין איראן לרוסיה ואסד יש תהום מהותית. האיראנים רוצים להפוך את סוריה לבסיס קדמי שלהם, שימצק את מעמדם כמעצמה אזורית. הרוסים ואסד לא מעוניינים להפוך את סוריה למדינת בובה של טהרן.

עדות ראשונה לתהום הוא [במענה הקר של דמשק לדרישות של איראן](#). האיראנים הגישו לאסד רשימה ארוכה של דרישות, שמטרתן לשים כוח איראני ימי ואווירי בסוריה. הם מעוניינים לקבל בסיס טיסה ונמל צבאי בסוריה להצבת כוחות למשך 50 שנה, בדומה לבסיסים של רוסיה במדינה. במקום להיענות לדרישות האיראנים, שהקריבו אלפים בשביל לשמור על שלטונו, אסד הבהיר שהוא מעדיף להתקדם באיטיות ובזהירות.

רמז נוסף יש בהסכם בין [רוסיה-ארה"ב-ירדן](#). ההסכם, שבא לקבע את הפסקת האש בדרום מערב סוריה, עוסק גם ב"כוחות זרים". ההסכם קורא ליציאתם ההדרגתית של כוחות זרים, בשביל להבטיח שלום יציב באזור. חלק מאותם כוחות זרים הם המליציות של איראן, שמתקרבות יותר מדי לגבול עם ישראל.

רוסיה רוצה לצמצם כמה שאפשר את ההשפעה האיראנית בסוריה. יהיה מיותר מצדנו לפלוש לסוריה בשביל לסלק את המשמרות, כשהרוסים והאמריקאים כבר מחפשים דרכים לעשות זאת. ישראל כן נדרשת לקבוע קווים אדומים ברורים ברמת הגולן ובלבנון, קווים שכל הפרה שלהם תוביל לתגובה לא פרופורציונאלית. אם איראן, או מליציה איראנית, מקימה בסיס קרוב לגבול איתנו, ישראל צריכה להשמיד אותו ובסיס רחוק יותר. אם ירי זולג לרמת הגולן, מטוסי חיל האוויר צריכים להפציץ בדמשק מבנים של משמרות המהפכה. אסור שהתגובה שלנו תהיה ניתנת לחיזוי, כי אז האיראנים יעבדו איתנו בשיטת הסלמי, מקדמים באיטיות ובצעדים קטנים את התשתית הצבאית שלהם על הגבול שלנו.

יחד עם זאת, נכון שישראל תבחן גם שיתופי פעולה עם קבוצות אסטרטגיות בסוריה ² הכורדים בצפון מזרח המדינה והמורדים הסונים המרכיבים את הקואליציה האמריקאית במזרח המדינה. מדובר בשני כוחות מתונים, שמעוניינים באוטונומיה במסגרת המדינה הסורית העתידית. הם שניהם נאבקים במליציות השיעיות של איראן ועם עזרה שלנו, אם במודיעין או ציוד, יוכלו לנהל מערכה יעילה נגדם. גם אם לא יאבקו בהם ישירות, הם יוכלו להצר את רגלי המליציות ולהכריח את איראן להפנות משאבים לאזן מולם במקום מולנו.

הדרך קדימה

איראן נמצאת בצומת דרכים. אם תמשיך במלחמה נגד הסונים, היא תמצא עצמה במלחמת התשה שתמשך עשרות שנים בעיראק, סוריה וחצי האי-ערב. משמרות המהפכה יהדקו את אחיזתם במדינה, שתקרוס תחת שחיתות ומשבר מים. אם תפנה לדרך המשי, היא יכולה להיות מדינת מפתח באירו-אסיה, כגשר בין מרכז אסיה ואירופה. אך זה לא יקרה עד שמשרות המהפכה יאבדו מכוחם.

אנו יכולים לתרום לכך, בתמיכה בכוחות אנטי-איראנים באזור, בהצבת קוויס אדומים בסוריה ולבנון ובהמשך מלחמת הצללים שלנו נגדם. זו לא תהיה מלחמה קצרה או קלה, אך אין לנו אפשרות אחרת.

בהצלחה לנו.